

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy senátu a zpravodaje Tomáše Langáška, soudce Filipa Dienstbiera a soudkyně Veroniky Juříčkové v právní věci žalobce: **X. X.**, zastoupený Mgr. Petrem Kallou, advokátem, sídlem Slavičkova 372/2, Praha 6, proti žalovanému: **Magistrát hlavního města Prahy**, sídlem Mariánské náměstí 2/2, Praha 1, týkající se žaloby proti rozhodnutím žalovaného ze dne 4. září 2019 č. j. MHMP 1804046/2019 a č. j. MHMP 1805214/2019, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 18. srpna 2022 č. j. 10 A 180/2019-43, ve znění opravného usnesení ze dne 31. srpna 2022 č. j. 10 A 180/2019-52,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost žalobce **s e z a m í t á .**
- II. Žalobce **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III. Žalovanému **s e n e p ř i z n á v á** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení případu

[1] Žalobce se narodil a je úředně evidován jako osoba ženského pohlaví, Nejvyšší správní soud však v textu tohoto rozsudku respektuje skutečnost, že se identifikuje jako muž.

[2] V roce 2019 požádal žalobce o změnu jména a příjmení na Y. X., změnu rodného čísla do formátu odpovídajícímu mužskému pohlaví a změnu úředního pohlaví z „F“ na „M“.

[3] Úřad městské části Praha 2 usnesením č. j. MCP2/050510/2019/OMT-OMAT/JUR ze dne 5. února 2019 zastavil řízení o žádosti o zápis změny rodného čísla a o zápis změny pohlaví.

[4] Řízení o žádosti o změnu jména a příjmení zastavil Úřad městské části Praha 4 usnesením ze dne 4. března 2019 č. j. OSA – 4076/19/Bog.

[5] V obou případech byla důvodem zastavení řízení skutečnost, že žalobce nepředložil potvrzení o ukončení léčby pro změnu pohlaví, tedy neodstranil podstatné vady žádosti, které brání pokračování v řízení [§ 66 odst. 1 písm. c) zákona č. 500/2004 Sb., správní řád].

[6] Odvolání proti těmto rozhodnutím zamítl žalovaný rozhodnutími označenými v návěti. Proti nim podal žalobce žalobu k Městskému soudu v Praze (dále jen „městský soud“), který – poté, co řízení přerušil do doby rozhodnutí Ústavního soudu ve věci sp. zn. II. ÚS 2460/19 a následně Pl. ÚS 2/20 – žalobu zamítl rozsudkem označeným v návěti.

[7] Městský soud poukázal na relevantní právní úpravu [zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon o matrikách“), zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a o rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách], z níž vyplývá, že právní podmínkou pro změnu pohlaví, a tedy i pro změnu rodného čísla a jména a příjmení, je podstoupení chirurgického zákroku spojeného se znemožněním reprodukční funkce člověka. Žalobce však léčbu pro změnu pohlaví nedokončil. K námitce protiústavnosti této situace odkázal městský soud na rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 30. května 2019 č. j. 2 As 199/2018-37 a ze dne 25. července 2019 č. j. 9 As 61/2018-64 a především na nález Ústavního soudu ze dne 9. listopadu 2021 sp. zn. Pl. ÚS 2/20, vyhlášený pod č. 112/2022 Sb., a na něj navazující nález 7. června 2022 sp. zn. II. ÚS 2460/19. Nad rámec vypořádání žalobních bodů městský soud podotkl, že řízení ve věci změny rodného čísla a záznamu změny pohlaví nemělo být vůbec vedeno, neboť řízení o změně rodného čísla lze zahájit jen z moci úřední a o provedení dodatečného záznamu o změně pohlaví se žádné řízení nevede (jde o faktický úkon).

II. Kasační stížnost a průběh řízení o ní

[8] Žalobce (dále též „stěžovatel“) podal proti rozsudku městského soudu kasační stížnost. Uvedl, že se plně identifikuje jako muž, mluví o sobě v mužském rodě, ve kterém s ním komunikují i všichni ostatní, nosí pánské oblečení a má maskulinní vizáž. Nedošlo však u něj k chirurgickému zákroku zahrnujícímu znemožnění reprodukční funkce a přeměnu pohlavních orgánů, a tudíž nemohl doložit potvrzení o ukončení léčby. Nemožnost úřední změny pohlaví a jména bez chirurgického zákroku považuje stěžovatel za zásah do své lidské důstojnosti a soukromého a rodinného života a rovněž za porušení zákazu mučení. Odkazy městského soudu na nálezy Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 2/20 a II. ÚS 2460/19 považuje stěžovatel za nemístné, neboť se týkaly případu intersexuální osoby, která si nepřála projít změnou pohlaví, zatímco stěžovatel je *transgender* osobou, která změnou pohlaví prochází, nehodlá však podstoupit chirurgický zákrok spojený se znemožněním reprodukční funkce a přeměnou pohlavních orgánů. Ústavní soud se vůbec nezabýval ústavností § 21 a § 23 zákona o specifických zdravotních službách, § 29 odst. 1 občanského zákoníku a § 62 odst. 1, § 72 odst. 3 a § 72 odst. 1 zákona o matrikách. Jeho nálezy nemají precedenční povahu, s nálezem Pl. ÚS 2/20 navíc souhlasilo pouze 7 členů pléna, ostatní k němu připojili odlišná stanoviska.

[9] Další argumentace stěžovatele v podstatě přejímá odlišné stanovisko soudkyně Kateřiny Šimáčkové k nálezu Pl. ÚS 2/20. Stěžovatel poukázal na nemožnost kompletní změny biologického pohlaví. Současná právní úprava jej nutí volit mezi dvěma situacemi, které pro něj představují utrpení a nejsou akceptovatelné – smířit se s tím, že z právního hlediska nikdy

pokračování

nedosáhne změny pohlaví, nebo se zásahem do své tělesné integrity. Zákodárce se při přijímání právní úpravy nezabýval přiměřenějšími alternativami, Ústavní soud neprovedl test jejich potřeby. Ustanovení § 29 odst. 1 občanského zákoníku by mělo být zrušeno už jen pro jeho neurčitost. Pohlavní inkongruence není vždy spojena s potřebou změny pohlavních orgánů. Podstatou tohoto stavu je dlouhodobá touha žít a být akceptován jako příslušník opačného pohlaví. Stanovení podmínek pro změnu právního pohlaví je však primárně věcí politicko-právní, nikoli odbornou. V Německu, v Rakousku i Polsku se od požadavku na sterilizaci odstoupilo na základě soudních rozhodnutí. Skupina osob s pohlavní inkongruencí je natolik malá, že ochranu svých práv nemůže prosazovat parlamentní cestou.

[10] Dále stěžovatel zdůraznil absolutní a nekompromisní povahu lidské důstojnosti, do níž městský soud a žalovaný zasáhli. Argumentoval rovněž garancí nedotknutelnosti osoby a jejího soukromí s tím, že její právní úprava nutí volit mezi zásahem do nedotknutelnosti osoby (chirurgickým odnětím dělohy či varlat) a zásahem do nedotknutelnosti soukromí (nemožnost vystupovat ve společnosti a v soukromém životě zcela v souladu se svým psychickým pohlavím, což zároveň odhaluje, že je osobou s pohlavní inkongruencí). Tyto důsledky porušují též absolutní zákaz nelidského a ponižujícího zacházení, právní úprava se zaměřuje na tělesnou schránku jednotlivce, přistupuje k němu jako k objektu, jehož vzhled musí být uzpůsoben požadavkům veřejné moci. Souhlas stěžovatele s odebráním dělohy nelze považovat za svobodný, přičemž provedení sterilizace bez svobodného souhlasu představuje zakázané špatné zacházení. Není zřejmé, jaký cíl vlastně aplikovaná právní úprava sleduje, s výjimkou ochrany tradičního pojetí rodičovství, k jeho dosažení jsou však dostupné méně invazivní prostředky (například uzavření vejcovodů či chámovodů, popřípadě farmakologické ukončení reprodukční funkce). Tento cíl navíc nepřichází v úvahu u osob, které jsou již z jiného důvodu neplodné. Právní úprava nemůže být přiměřená ani v případě osob, které chirurgický zákrok nemohou podstoupit ze zdravotních důvodů. Názor, že změna právního pohlaví může být vázána buď na objektivní kritérium chirurgické sterilizace, nebo musí jít o zcela subjektivní kategorii, pomíjí například možnost vázat změnu pohlaví na odborné znalecké posouzení, zda skutečně dochází k pohlavní inkongruenci. Odebrání dělohy nemusí být z lékařského hlediska vždy vhodné ani potřebné a nepovede ke zlepšení zdravotního stavu stěžovatele.

[11] Stěžovatel dále podrobně rozebral odůvodnění rozsudku Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) ze dne 6. dubna 2017 ve věci *A. P., Garçon a Nicot proti Francii*, stížnosti č. 79885/12, 52471/13 a 52596/13 (dále též rozsudek *Garçon*), z něhož vyplývá, že při regulaci změny pohlaví mají státy pouze omezený prostor pro uvážení a že právní úprava, která sice nutně nevyžaduje chirurgickou sterilizaci, avšak požaduje hormonální léčbu, která by s vysokou pravděpodobností ke sterilizaci vedla, odporuje čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“). Tento rozsudek byl následován i v navazující judikatuře (rozsudky ESLP ze dne 11. října 2018 ve věci *S. V. proti Itálii*, stížnost č. 55216/08, ze dne 17. ledna 2019 ve věci *X proti Bývalé jugoslávské republice Makedonii*, stížnost č. 29683/16, a zejména rozsudek ze dne 19. ledna 2021 *X a Y proti Rumunsku*, stížnost č. 2145/16 a 20607/16). Stěžovatel dále odkázal na rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva ze dne 15. května 2018 ve věci *Transgender Europe a ILGA-Europe proti České republice*, stížnost č. 117/2015, dle něhož česká právní úprava porušuje fyzickou integritu osob, je v rozporu s lidskou důstojností a neslučitelná s právem na ochranu zdraví dle čl. 11 odst. 1 Evropské sociální charty. I zvláštní zpravodaj OSN pro otázky mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání upozorňuje, že požadavek na podstoupení sterilizace a jiných zákroků porušuje právo na ochranu tělesné integrity a na sebeurčení, má diskriminační charakter a je v rozporu se zákazem mučení, nelidského a ponižujícího zacházení. K obdobným závěrům dospívají též Výbor pro lidská práva, Výbor pro hospodářská, sociální a kulturní práva, Úřad Vysokého komisaře OSN pro lidská práva a Světová zdravotnická organizace.

[12] Na závěr stěžovatel uvedl, že 32 ze 47 členských zemí Rady Evropy nepodmiňuje úřední změnu pohlaví povinnou sterilizací, což soudy doposud nebraly v potaz. Některé z těchto států vyžadují podstoupení hormonální terapie, řada z nich umožňuje změnit právní pohlaví pouze osobám, u nichž je diagnostikována pohlavní inkongruence, a v některých státech je změna pohlaví založena zcela na principu sebeurčení, tedy postačuje prohlášení dotčené osoby.

[13] Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti poukázal na právní úpravu, která změnu jména, příjmení a rodného čísla a zápis změny pohlaví podmiňuje předložením potvrzení o ukončení léčby změny pohlaví. Změna pohlaví a její podmínky jsou především otázkou medicínskou. Stanovení podmínek, za nichž bude léčba změny pohlaví považována za ukončenou, je na vůli zákonodárce. Žalovaný není oprávněn činit si vlastní úsudek o pohlaví stěžovatele ani přijímat závěry o tom, zda byla jeho léčba ukončena. Námitky stěžovatele se týkají podmínek ukončení léčby, nikoli na ni navazujících řízení o provedení dodatečného záznamu v matričním zápisu narození a řízení ve věci jména a příjmení. V řízení před žalovaným ani městským soudem nebyla řešena otázka změny pohlaví stěžovatele. Žalovaný má pochybnosti o námitce stěžovatele, že zákonné podmínky ukončení léčby pro změnu pohlaví nelze napadnout jiným způsobem. Žalovaný postupoval v souladu s platnou právní úpravou, přičemž se nepovažuje za kompetentního k posuzování souladu právních předpisů s ústavním pořádkem či mezinárodními smlouvami, které ostatně již provedl Nejvyšší správní soud a Ústavní soud.

[14] Nejvyšší správní soud zaslal vyjádření žalovaného stěžovateli na vědomí.

III. Posouzení kasační stížnosti Nejvyšším správním soudem

[15] Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

III.1 Zákonná úprava změny pohlaví

[16] Podle § 72 odst. 5 písm. b) zákona o matrikách *matriční úřad povolí na základě žádosti fyzické osoby a potvrzení poskytovatele zdravotních služeb změnu jména, popřípadě jmen, a příjmení na jiné jméno, popřípadě jména, a příjmení, byla-li léčba pro změnu pohlaví dokončena.* Podle § 17a zákona o matrikách se provede dodatečný záznam o změně pohlaví do knihy narození *na základě potvrzení vydaného poskytovatelem zdravotních služeb, který je povinen toto potvrzení oznámit matričnímu úřadu do 3 pracovních dnů ode dne provedení změny pohlaví. Dnem změny pohlaví je den uvedený v tomto potvrzení.* Podle § 17 odst. 2 písm. d) zákona o evidenci obyvatel se změna rodného čísla provede v případě, kdy došlo ke změně pohlaví.

[17] Zákon o matrikách v citovaných ustanoveních odkazuje v poznámce pod čarou na § 29 odst. 1 občanského zákoníku, podle něhož *změna pohlaví člověka nastává chirurgickým zákrokem při současném znemožnění reprodukční funkce a přeměně pohlavních orgánů. Má se za to, že dnem změny pohlaví je den uvedený v potvrzení vydaném poskytovatelem zdravotních služeb.*

[18] Podle § 21 odst. 1 zákona o specifických zdravotních službách se změnou pohlaví transsexuálních pacientů pro účely tohoto zákona rozumí *provedení zdravotních výkonů, jejichž účelem je provedení změny pohlaví chirurgickým zákrokem při současném znemožnění reprodukční funkce. Transsexuálním pacientem se rozumí osoba, u níž je trvalý nesoulad mezi psychickým a tělesným pohlavím.* Podle § 23 odst. 2 zákona o specifických zdravotních službách vydá poskytovatel pacientovi (popřípadě jeho opatrovníkovi) potvrzení o provedení změny pohlaví.

pokračování

[19] Tato ustanovení občanského zákoníku a zákona o specifických zdravotních službách se použijí i pro výklad podmínky pro změnu rodného čísla dle § 17 odst. 2 písm. d) zákona o evidenci obyvatel, ačkoli na ně výslovně neodkazuje. I tato podmínka totiž zahrnuje *změnu pohlaví*, kterou definuje právě § 29 odst. 1 občanského zákoníku, na nějž navazuje § 21 odst. 1 zákona o specifických zdravotních službách.

III.2 Zákonost rozhodnutí správních orgánů

[20] **Z uvedených ustanovení je zřejmé, že změna jména a příjmení, změna rodného čísla i dodatečný záznam o změně pohlaví jsou *de lege lata* podmíněny ukončením léčby (procedury) pro změnu pohlaví po chirurgickém zákroku při současném znemožnění reprodukční funkce.** Stěžovatel potvrzení o ukončení této procedury nepředložil, což vedlo k zastavení řízení podle § 66 odst. 1 písm. c) správního řádu (*žadatel v určené lhůtě neodstranil podstatné vady žádosti, které brání v pokračování v řízení*).

[21] **Rozhodnutí správních orgánů tak byla (s níže uvedenou formální výhradou k procesnímu postupu – viz body [54] a násl.) zákonná. Beze změny zákona (zrušení citovaných ustanovení § 29 odst. 1 občanského zákoníku a § 21 odst. 1 zákona o specifických zdravotních službách) stěžovatel nemohl a nemůže před správními orgány a správními soudy s žádostí o změnu pohlaví uspět.**

[22] Stěžovatel si je této skutečnosti nepochybně vědom a na správní soudy se obrátil proto, že chce prostřednictvím soudního řízení dosáhnout zrušení citovaných ustanovení zákona postupem dle čl. 95 odst. 2 Ústavy České republiky, kdy se soud sám obrátí na Ústavní soud s návrhem na zrušení zákona pro své přesvědčení o jejich neústavnosti.

III.3 Ústavnost použitého zákona a důvody nepodání návrhu Ústavnímu soudu dle čl. 95 odst. 2 Ústavy

[23] Nelze zlehčovat individuální závažnost stěžovatelovy situace, do níž se člověku, který pohlavní inkongruencí netrpí, jen velmi těžko vcít'uje, je-li to vůbec možné. Nejvyšší správní soud si je současně vědom závažnosti zákonného požadavku na změnu pohlaví, spočívajícího *v chirurgickém zákroku při současném znemožnění reprodukční funkce a přeměně pohlavních orgánů*, a především závažnosti jeho následků. Je zřejmé, že jde o mutilační zákroky, které jsou zpravidla nevratné. Stejně jako jiné lékařské výkony nejsou bez rizika vážného poškození zdraví, nemluvě o riziku tragického omylu, k němuž může dojít i s posvěcením odborných lékařských autorit. Nabízí se pak otázka, zda by pro jejich závažnost a nevratnost neměly být takové zákroky absolutně nepřipustné s ohledem na nezadatelnost a nezcizitelnost základních práv (čl. 1 ve spojení s čl. 7 Listiny základních práv a svobod), resp. zda a za jakých podmínek mohou být výjimečně přípustné na základě svolení (svobodného informovaného souhlasu), jsou-li diktovány medicínskou nutností a jsou-li provedeny *lege artis*, tedy v souladu s profesními povinnostmi a standardy. Jejich obsah definují odborné medicínské společnosti a samozřejmě také podléhají vývoji a změnám (oběma směry). Zákonodárce nicméně na tuto otázku v nejobecnější rovině odpověděl tím, že tyto zákroky za určitých podmínek připustil a současně jimi podmínil změnu pohlaví.

[24] **Nejvyšší správní soud však návrh Ústavnímu soudu na zrušení § 29 odst. 1 občanského zákoníku a § 21 odst. 1 zákona o specifických zdravotních službách nepředloží z následujících důvodů.**

[25] Podstatou stěžovatelovy argumentace je námitka, že podmíněnost změny pohlaví provedením chirurgického zákroku spočívajícího (zprv) v přeměně pohlavních orgánů a současně (zadruhé) ve znemožnění reprodukční funkce (tedy § 29 odst. 1 občanského zákoníku a § 21 odst. 1 zákona o specifických zdravotních službách) je protiústavní pro rozpor se základním právem na zachování lidské důstojnosti, zákazem mučení a právem na respektování soukromého a rodinného života (čl. 1, čl. 7 a čl. 10 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod, resp. čl. 3 a čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod).

[26] Nejvyšší správní soud a Ústavní soud se však jejich ústavností již v nedávné době zabývaly a protiústavními je neshledaly. Zejména Ústavní soud jejich ústavnost v nálezu Pl. ÚS 2/20 posoudil a nezrušil je. Na tom nic nemohou změnit argumenty stěžovatele, který nález Ústavního soudu Pl. ÚS 2/20 považuje z řady důvodů za nesprávný, relativizuje procesní postup Ústavního soudu a závaznost a legitimitu jeho nálezu (poukazem na hlasovací poměry) či upozorňuje na odlišnost svého případu od případu, na jehož půdorysu tehdy rozhodoval Ústavní soud.

[27] Nejvyšší správní soud obecně souhlasí se stěžovatelem, že pozornost Ústavního soudu v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 2/20 se zaměřovala (či měla zaměřovat) především na rozlišování ženské a mužské podoby rodného čísla, respektive na otázku, zda je ústavně konformní, že lze z rodného čísla dovést pohlaví jeho nositele. Ústavní soud v uvedené věci (a zejména v navazujícím nálezu sp. zn. II. ÚS 2460/19) rovněž zdůrazňoval, že rozhoduje o ústavní stížnosti osoby, která se neidentifikuje ani se svým biologickým, ani s opačným pohlavím, nikoli *transgender* osoby (čímž svůj případ odlišoval od rozhodnutí ESLP, na která se odvolává i stěžovatel ve věci nyní projednávané). Ustanovení § 29 odst. 1 občanského zákoníku a § 21 odst. 1 zákona o specifických zdravotních službách sice nepovažoval Ústavní soud v jím projednávané věci za relevantní (viz zejména body 31 a 32 nálezu Pl. ÚS 2/20), nicméně k jejich ústavnosti se v obou nálezech dosti obsáhle vyjádřil. V případě Pl. ÚS 2/20 jde ostatně o zamítavý nález (jeho výrok zní, že se zamítá, mimo jiné, návrh na zrušení § 29 odst. 1 občanského zákoníku a § 21 odst. 1 zákona o specifických zdravotních službách), nikoli o usnesení odmítající návrh na zrušení zákona z důvodu, že nebyl (či nemusel být) v řízení před obecnými soudy vůbec použit.

[28] Stěžovatel právě tyto nálezy, a zejména ten plenární, silně kritizuje a fakticky se je snaží zvrátit. K tomu však řízení před Nejvyšším správním soudem sloužit dost dobře nemůže. Nejvyšší správní soud je stejně jako ostatní orgány veřejné moci (a koneckonců i Ústavní soud sám) vázán vyhlášenými nálezy (vykonatelnými rozhodnutími) Ústavního soudu (čl. 89 odst. 1 a 2 Ústavy), přičemž Ústava a zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, v tomto ohledu nikterak nerozlišují mezi nálezy plenárními či senátními a mezi nálezy přijatými relativní či kvalifikovanou většinou a nálezy opřenými o rozhodnutí „kvalifikované menšiny“ – tedy plenárními nálezy vydanými v situaci, kdy se nepodařilo získat většinu devíti soudců pro zrušení zákona dle § 13 zákona o Ústavním soudu. Senátní nález II. ÚS 2460/19 nadto podobnými tvrzenými deficity, údajně podkopávajícími jeho legitimitu a závaznost, netrpí; žádné odlišné stanovisko k němu ani nebylo připojeno. Nejvyšší správní soud také připomíná, že městský soud v řízení o žalobě stěžovatele právě na tato rozhodnutí Ústavního soudu vyčkával a jeho žalobu zamítl až poté, co Ústavní soud oba nálezy vyhlásil.

[29] Podstatné ovšem je, že **stěžovatel ani nepřinesl žádné nové argumenty, které by Ústavní soud v řízeních Pl. ÚS 2/20 a II. ÚS 2460/19 – i s ohledem na popsanou skutkovou odlišnost případů – nezvažoval.** O tom ostatně svědčí, že stěžovatel svou argumentaci staví především na odlišných stanoviscích k nálezu Ústavního soudu Pl. ÚS 2/20 (ač se paradoxně snaží Nejvyšší správní soud přesvědčit, že tyto nálezy řešily skutkově odlišný případ). Neodkázal ani na žádné nově vydané a příléhavé rozhodnutí mezinárodních soudů, nanejvýš ESLP.

pokračování

[30] **Nejvyšší správní soud proto za tohoto stavu nezměněné právní úpravy a judikatury neshledává důvod, aby se na Ústavní soud sám obracel a opět vyvolal řízení o ústavnosti inkriminovaných zákonných ustanovení,** tentokrát postupem podle čl. 95 odst. 2 Ústavy. Takovým důvodem nemůže být ani změna v obsazení Ústavního soudu, neboť i Ústavní soud sám (v jakémkoli personálním složení) je vázán svým nálezem, jenž může být překonán jen výjimečně za podmínek stanovených v zákoně o Ústavním soudu a interpretovaných v jeho nálezové judikatuře.

[31] Nejvyšší správní soud je „na své úrovni“ vázán i závěry vyslovenými v již citovaném rozsudku č. j. 2 As 199/2018-37, proti němuž směřovala ústavní stížnost ve věci II. ÚS 2460/19, kterou Ústavní soud nálezem zamítl. Nejvyšší správní soud v něm tehdy zdůraznil, že v České republice se doposud neprosadilo subjektivní pojetí právního, respektive sociálního pohlaví (tedy pojetí založené nikoli na určitých primárních pohlavních znacích, nýbrž na tom, jak sebe sama vnímá konkrétní jednotlivce). Tuto skutečnost odráží právě § 29 odst. 1 občanského zákoníku (na nějž navazuje § 21 odst. 1 zákona o specifických zdravotních službách), který změnu právního pohlaví podmiňuje tím, že před jejím provedením nastane určitý soulad mezi primárními pohlavními znaky jednotlivce a kýženým pohlavím. Nejvyšší správní soud tehdy připustil, že obecným trendem ve sféře rozlišování lidí je posun od objektivních kritérií k subjektivním, a nevyloučil, že pojetí právního pohlaví se v budoucnu změní, odmítl však, že by takový trend či změnu měly prosazovat, respektive urychlovat soudy.

[32] Ke shodným závěrům dospěl Nejvyšší správní soud i v rozsudku ze dne 25. července 2019 č. j. 9 As 61/2018-64, ve kterém konstatoval, že otázka podmínek pro změnu pohlaví je spíše společenská než právní. I devátý senát Nejvyššího správního soudu tehdy vyjádřil názor, že by změnu neměla iniciovat judikatura, ale celospolečenská a odborná debata, kterou bude následně reflektovat zákonodárce a jejíž výsledek nepřisluší soudu předjímat.

[33] Nejvyšší správní soud také nyní zdůrazňuje, že **ve statusových otázkách** (mezi něž otázka změny pohlaví bezesporu patří) **by soudy měly být zdrženlivé a měly by jejich řešení ponechat demokraticky zvolenému zákonodárci** (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 29. června 2017 sp. zn. I. ÚS 3226/16, N 116/85 SbNU 879, bod 31, který obdobnou tezi vyslovil ve vztahu k sobě, resp. k rozhodování o ústavních stížnostech), resp. státům (vysokým smluvním stranám), které mohou v rovině mezinárodního práva sjednat a posléze (na základě vývoje, trendů či politického přesvědčování) i podepsat a ratifikovat další dodatkový protokol k evropské Úmluvě, který by tyto otázky, případně nová základní práva upravil.

[34] Nicméně je pravda, že v rozsudku *A. P., Garçon a Nicot proti Francii* ESLP dospěl k závěru, že podmiňování uznání *genderové* identity *transgender* osob lékařským zákrokem, který vede (či velmi pravděpodobně povede) ke sterilizaci, v případech, kdy tyto osoby takový zákrok podstoupit nechťejí, fakticky podmiňuje plný výkon práva na soukromý život dle čl. 8 Úmluvy vzdáním se části práva na respektování fyzické integrity, které chrání čl. 3 a čl. 8 Úmluvy. To dle ESLP narušuje spravedlivou rovnováhu mezi zájmy dotčených osob a veřejným zájmem. V souvislostech nyní posuzovaného případu je však třeba též zdůraznit, že porušení Úmluvy ESLP neshledal v tom, že by právní změna pohlaví měla být podmíněna psychiatrickým vyšetřením a diagnózou poruchy *genderové* identity (k tomu viz dále bod [48] a násl.).

[35] Ale i tento rozsudek ESLP byl Nejvyššímu správnímu soudu znám, když vydával citované rozsudky č. j. 2 As 199/2018-37 a 9 As 61/2018-64, a jeho tehdejšími závěry ve vztahu k rozsudku ESLP *Garçon* je i nyní rozhodující senát vázán. S rozsudkem ESLP *Garçon* se vypořádal i Ústavní soud v citovaných nálezech, především v nálezu II. ÚS 2460/19.

[36] A Ústavnímu soudu, jak plyne z jeho nálezu II. ÚS 2460/19 a nepřímo též z nálezu Pl. ÚS 2/20 (přesněji z odlišného stanoviska), již byl také znám rozsudek *X a Y proti Rumunsku*, v němž ESLP shledal porušení čl. 8 Úmluvy (kromě nedostatečně předvídatelné právní úpravy změny pohlaví) v samotném požadavku chirurgického zákroku (bez ohledu na to, zda by vedl ke sterilizaci, či nikoli). Ústavní soud v tomto nálezu odpověděl též na argument, že většina členských států Rady Evropy nepodmiňuje právní změnu pohlaví sterilizací.

[37] Nejvyšší správní soud vedle toho zdůrazňuje charakter veřejných zájmů, které současná právní úprava změny pohlaví v České republice chrání. Kromě objektivního právněbiologického pojetí pohlaví, tedy požadavku, aby právnímu pohlaví do určité míry odpovídaly primární pohlavní znaky jednotlivce (což lze považovat za součást veřejného pořádku v širším slova smyslu), je třeba poukázat především na **ochranu základních přirozených atributů rodiny a rodičovství (dítě má otce – muže a zejména matku – ženu, která je porodila)**, což je cíl zmiňovaný i v rozsudku č. j. 2 As 199/2018-37. České rodinné právo stanoví, že rodiči dítěte jsou muž a žena (zejména § 775 – 779 občanského zákoníku), což nebylo ani v tomto řízení stěžovatelem nijak zpochybněno. Pokud by se osoba, která se narodila jako žena, mohla stát právně mužem bez znemožnění reprodukční funkce, mohla by porodit dítě jako muž, a přitom by se nemohla dle § 775 občanského zákoníku stát jeho matkou. To je ovšem v rozporu nejen s popsáním základním principem rodinného práva v České republice, ale i dalšími právními instituty ochrany a podpory mateřství např. v pracovním a sociálním právu.

[38] Nejde o hypotetické úvahy. K jakým konsekvencím a dosud nevídaným právním problémům může vést prosazení možnosti změny pohlaví bez znemožnění reprodukčních funkcí, demonstrují skutkové okolnosti rozsudků ze dne 4. dubna 2023 ve věci *A. H. proti Německu*, stížnost č. 7246/20, a ve věci *O. H. a G. H. proti Německu*, stížnosti č. 53568/18 a 54741/18. ESLP v nich neshledal porušení Úmluvy stran odmítnutí zápisu osoby, která byla původně biologickým mužem, jako *druhé matky* do rodného listu dítěte, k jehož zplodění po změně pohlaví na *ženu* bylo použito *její sperma* (sic!), když navzdory svému novému právnímu pohlaví byla do rodného listu zapsána jako otec, resp. stran odmítnutí zápisu osoby, která byla původně biologickou ženou, jako *otce* do rodného listu dítěte, které po změně pohlaví na muže a po umělém oplodnění spermatem dárce *porodil* (sic!), když navzdory svému novému právnímu pohlaví byl do rodného listu zapsán jako matka.

[39] Ústavní soud také ochranu „tradiční“ rodiny (v širším smyslu) akceptuje jako legitimní cíl pro omezení jiných základních práv, přičemž neshledává důvod k erozi „tradičního“ pojetí rodiny a její funkce (náleze ze dne 14. června 2016 sp. zn. Pl. ÚS 7/15, N 110/81 SbNU 729, vyhlášený pod č. 234/2016 Sb., bod 37). Výjimku tvoří situace již existujícího „netradičního“ rodinného soužití (což by mohlo nastat například v případě změny pohlaví osoby, která již je rodičem; tato problematika však jde mimo rámec tohoto případu). Ústavní soud v již citovaném nálezu sp. zn. I. ÚS 3226/16 akceptoval ochranu „tradiční rodiny“ jako legitimní cíl, když uvedl, že otázka, zda zákonodárce umožní vytváření nových rodinných vztahů (tam mezi homosexuálními páry a dětmi), je plně v jeho kompetenci, přičemž „není povinen právní základ pro takové vztahy vytvořit, pokud to odůvodní ochranou tradiční rodiny“ (bod 47).

[40] Obsah termínu „tradiční rodina“ je pochopitelně dobově a kulturně podmíněný a proměnlivý a liší se i podle kontextu, v jakém se používá (a v jakém ho při různých příležitostech použil i Ústavní soud), nicméně v tomto případě jde především o zmíněný **základní přirozený atribut rodičovství, zejména mateřství, resp. o korespondující právo dosud nenarozeného dítěte, aby je porodila žena, která se tak stane jeho matkou**. To, v jaké rodině (zda v původní, „tradiční“ či jiné) pak bude vyrůstat a jaké budou právní vztahy mezi členy takové rodiny, mezi dítětem a jeho „sociálními“ rodiči, je již úplně jiný příběh.

pokračování

[41] Lze poznamenat, že ESLP problematiku změny pohlaví vázanou na chirurgický sterilizační zákrok z perspektivy ochrany základních přirozených principů rodičovství (materství) takto výslovně neposuzoval. Ve věci *Garçon* francouzská vláda při vymezení veřejného zájmu odkazovala na nezczizitelnost občanského statusu a spolehlivost veřejných rejstříků, což ESLP vztáhl k obecnějšímu pojmu právní jistoty (bod 122 uvedeného rozsudku), a takový veřejný zájem tehdy dostatečným neshledal. Stejný veřejný zájem ESLP v obecné rovině zmínil i v rozsudku *X a Y proti Rumunsku*, *in concreto* však dospěl k závěru, že žádný veřejný zájem v dané věci nebyl vymezen (bod 164). Nicméně v rozsudku *Y proti Francii* ze dne 21. ledna 2023, stížnost č. 76888/17, obdobně formulované veřejné zájmy ve skutkově odlišné věci zápisu pohlaví *intersex* osoby do rodného listu již převážily nad zájmem stěžovatele a stejně tak převážily obdobně formulované veřejné zájmy, k nimž se mimo jiné přidalo právo dítěte znát svůj původ, v již zmíněných případech *A. H. proti Německu* a *O. H. a G. H. proti Německu*.

[42] Z judikatury ESLP také vyplývá, že v případech atypických soužití se klade důraz spíše na práva dětí, jejichž rodiče žijí v méně tradičních formách soužití, než na práva těchto rodičů (srov. rozsudek ze dne 22. listopadu 2022 ve věci *D. B. a další proti Švýcarsku*, stížnosti č. 58817/15 a 58252/15).

[43] Další rozhodnutí ESLP, na která stěžovatel odkazoval, řešila poněkud odlišné situace, a nejsou tak přímo aplikovatelná na jeho případ a ani nejsou nová.

[44] Rozsudek *S. V. proti Itálii* se týkal změny křestního jména již v průběhu procedury změny pohlaví, nikoli až po jejím ukončení. ESLP v něm italským soudům vytýkal, že nevzaly v úvahu konkrétní situaci tehdejší stěžovatelky (například skutečnost, že již podstupovala proces změny pohlaví a že její fyzický vzhled a sociální identita byly po dlouhou dobu ženské). V takovém případě ESLP neshledal důvod, proč po poměrně dlouhou dobu nebylo změněno stěžovatelčino jméno tak, aby odpovídalo její sociální situaci. Tento rozsudek však není na nyní projednávaný případ zcela přílehlavý. Česká právní úprava totiž umožňuje tomu, kdo zahájil léčbu pro změnu pohlaví, změnu jména a příjmení do neutrální podoby [§ 72 odst. 5 písm. b) zákona o matrikách], nenutí jej tedy, aby po dobu léčby užíval jméno a příjmení odpovídající pohlaví, s nímž se neidentifikuje (ostatně i stěžovatel nyní používá neutrální jméno a příjmení). Nelze též pomíjet, že v citovaném případě si stěžovatelka – podobně jako stěžovatel ve věci *Y. Y. proti Turecku* (rozsudek ESLP ze dne 10. března 2015, stížnost č. 14793/08) a na rozdíl od stěžovatele ve věci projednávané nyní Nejvyšším správním soudem – přála podstoupit chirurgickou změnu pohlaví (srov. v tomto směru též bod 160 rozsudku *X a Y proti Rumunsku*).

[45] Ve věci *X proti Bývalé jugoslávské republice Makedonii* posuzoval ESLP změnu záznamu o pohlaví v matrice (registru narození, tj. postup obdobný dodatečnému záznamu o změně pohlaví dle § 17a zákona o matrikách) – opět navázanou na chirurgickou změnu pohlaví. V tomto případě však bylo pro závěr o porušení čl. 8 Úmluvy rozhodující, že právo dotčeného státu neupravovalo konkrétní podmínky pro takový postup (přesněji řečeno konkrétní podmínky, které musí žadatel o změnu záznamu o pohlaví splnit), což ESLP označil za nedostatečný právní rámec k zajištění práva na respektování soukromého života stěžovatele. Šlo tedy o situaci zcela odlišnou od té nyní posuzované (hodnocení, zda by tehdejší stěžovatel mohl dosáhnout úředního uznání opačného pohlaví, ačkoli nepodstoupil kompletní chirurgickou změnu pohlaví, odmítl ESLP provést z toho důvodu, že by hraničilo se spekulací, srov. bod rozsudku 69 *in fine*). České právo je co do podmínek pro úřední změnu pohlaví dostatečně konkrétní. Ze zákona o specifických zdravotních službách a z občanského zákoníku jednoznačně vyplývá, v jakém okamžiku dochází k právní změně pohlaví, a zákon o matrikách a zákon o evidenci obyvatel vymezují navazující procesy z hlediska příslušných evidencí. Nejvyšší správní soud nevyklučuje, že by v některém případě mohl nastat spor o to, zda již došlo k ukončení změny pohlaví, s ohledem na jisté rozpory mezi zněním § 29 odst. 1 občanského zákoníku, který výslovně požaduje přeměnu pohlavních orgánů, a § 21 odst. 1 zákona

o specifických zdravotních službách, který o přeměně pohlavních orgánů již nehovoří [k tomu srov. ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. (§ 1 až 645)*. Praha, Wolters Kluwer, 2014. Cit. dle ASPI, § 19]. V tomto případě však jde o otázku čistě hypotetickou, neboť stěžovatel žádnou takovou argumentaci neuplatňuje. Přesněji řečeno, stěžovatel namítá, že mohou nastat případy, kdy by požadavek na kompletní operativní změnu pohlaví nemohl být naplněn pro zdravotní kontraindikaci, avšak netvrdí (ani nedokládá), že by to byl zrovna jeho případ. Rozsah nynějšího přezkumu je přitom vázán právě na situaci stěžovatele, který se může domáhat výlučně ochrany svých práv [§ 65 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“); správní žaloba nemá charakter *actionis popularis* (například rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. prosince 2012 č. j. 1 Afs 80/2012-40, č. 2808/2013 Sb. NSS, bod 33, či rozsudek rozšířeného senátu ze dne 30. června 2021 č. j. 9 As 264/2020-51, bod 67)].

[46] Posledně uvedené platí i pro další argument stěžovatele, který se týká neplodných osob (stěžovatel netvrdí, že by mezi ně patřil).

[47] Stěžovatel odkazoval též na rozhodnutí Evropského sociálního výboru ve věci *Transgender Europe a ILGA-Europe proti České republice*, podle něhož je česká právní úprava změny pohlaví v rozporu s čl. 11 Evropské sociální charty, který zaručuje právo na ochranu zdraví. K tomu Nejvyšší správní soud především podotýká, že argumentace Evropského sociálního výboru z valné části vychází ze závěrů ESLP v rozsudku *Garçon*, a lze tudíž odkázat na již dříve vyslovené argumenty Nejvyššího správního soudu a Ústavního soudu k tomuto rozhodnutí. Článek 11 Evropské sociální charty navíc vymezuje závazky určené smluvním státům (*s cílem zajistit účinné uplatnění práva na ochranu zdraví se smluvní strany zavazují buď přímo, nebo ve spolupráci s veřejnými a soukromými organizacemi přijímat opatření...*), ale jednotlivcům z něj neplynou žádná konkrétní práva a nemá ani aplikační přednost před zákonem podle čl. 10 Ústavy (srov. shodně ve vztahu k obdobně formulovanému čl. 4 Dodatkového protokolu k Evropské sociální chartě rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. února 2007 č. j. 3 Ads 88/2006-72).

[48] Na rozsudek *Garçon* ESLP příležitostně odkázal i v dalších svých pozdějších rozhodnutích, než na které stěžovatel poukazuje, nicméně šlo o odkazy na podporu obecných tezí, které soud používá při vymezení rozsahu čl. 8 Úmluvy (že součástí osobní identity, chráněné čl. 8 Úmluvy, je to, co ESLP nazývá *genderová* identita), pozitivních závazků států na tomto poli a prostoru pro uvážení států (viz např. rozsudek ze dne 24. března 2022 ve věci *C. E. a další proti Francii*, stížnosti č. 29775/18 a 29693/19, rozsudek ze dne 21. ledna 2023 ve věci *Y proti Francii*, stížnost č. 76888/17, rozsudek velkého senátu ze dne 17. dubna 2023 ve věci *Fedotova a další proti Rusku*, stížnosti č. 40792/10, 30538/14 a 43439/14, či již citované rozsudky *A. H. proti Německu* a *O. H. a G. H. proti Německu*). Šlo navíc o skutkově odlišné případy, takže pro posouzení této věci nic nového nepřinesly.

III.4 Důsledky případného zrušení aplikovaného zákona pro toto řízení

[49] Pokud jde o nyní posuzovaný případ, Nejvyšší správní soud poznamenává, že stěžovatel v žalobě netvrdil, že by mu měl k požadovaným změnám v matrice a evidenci obyvatel postačovat odborný posudek konstatující poruchu genderové identity – což je podmínka, kterou připouští i rozsudek *Garçon* (srov. též rozsudek č. j. 9 As 61/2018-67, bod 38). Ze samotné kasační stížnosti navíc nevyplývá, zda by stěžovatel takovou podmínku vůbec akceptoval, či zda se domáhá možnosti právní změny pohlaví jen na základě svého prohlášení (žádosti).

pokračování

[50] Tato okolnost je přitom pro řešení tohoto případu, resp. toho, o co stěžovatel procesně usiluje, podstatná. Ani z rozsudků *Garçon* či *X a Y proti Rumunsku* totiž neplyne, že by čl. 8 Úmluvy ve spojení s čl. 3 Úmluvy vyžadoval právní uznání změny pohlaví u *transgender* osoby jen na základě jejího tvrzení, resp. prohlášení. Lze zopakovat, že ESLP v rozsudku *Garçon* neshledal porušení Úmluvy v tom, že by právní změna pohlaví měla být podmíněna psychiatrickým vyšetřením a diagnózou poruchy *genderové* identity. Žádné důkazy v tomto směru (znalecké posudky) stěžovatel nepředestřel ani správním orgánům, ani městskému soudu, byť se lze s ohledem na kontext jeho žaloby domnívat, že nějakými může disponovat (stěžovatel používá neutrální jméno a příjmení, která se přidělují až po zahájení procedury změny pohlaví na základě potvrzení poskytovatele zdravotních služeb).

[51] To ale znamená, že pokud by na půdorysu tohoto případu Nejvyšší správní soud přerušil řízení a vznesl návrh Ústavnímu soudu na zrušení uvedené zákonné podmínky, resp. pokud by Ústavní soud označenou část § 29 odst. 1 občanského zákoníku, resp. § 21 odst. 1 zákona o specifických zdravotních službách, bez dalšího zrušil a následně by věc znovu rozhodoval Nejvyšší správní soud, musel by kasační stížnosti, resp. žalobě vyhovět navzdory tomu, že žádné důkazy (znalecké posudky na základě psychiatrických vyšetření s diagnózou poruchy *genderové* identity) stěžovatel nepředložil. **Důsledkem rozhodnutí soudů by v takovém případě bylo soudní prosazení výlučně subjektivního pojetí změny pohlaví jen na základě prohlášení (tvrzení) dané osoby. To je přitom řešení, jehož prosazení soudům, jak bylo uvedeno výše, zásadně nepřísluší a které ani nevyžaduje judikatura ESLP.**

[52] Takové řešení by bylo možno akceptovat **jen z rozhodnutí zákonodárce, při současném komplexním vyřešení řady souvisejících otázek napříč celým právním řádem**, nejen v rodinném právu, ale i opodstatněnosti další existence či podmínek ochrany žen a matek v pracovním a sociálním právu, otázek rozlišování mezi ženami a muži v režimu omezení osobní svobody (zadržení, osobní prohlídka, výkon vazby a trestu odnětí svobody), rozlišování na základě pohlaví v režimu branné povinnosti, v profesionálním sportu atd.

III.5 Ostatní stěžovatelovy námitky proti právní úpravě

[53] Pro úplnost Nejvyšší správní soud dodává, že stěžovatel zpochybnil i ústavní konformitu evidenčních postupů podle zákona o matrikách navazujících na změnu pohlaví, žádné podrobné argumenty k této námitce však nevznesl. Netvrdil, že by například zákaz zapsat osobě mužského pohlaví ženské jméno a naopak (§ 62 odst. 1 a § 72 odst. 3 zákona o matrikách) či skutečnost, že lze změnu jména a příjmení či dodatečný záznam o změně pohlaví provést teprve po změně pohlaví, byly samy o sobě protiústavní. V tomto směru Nejvyšší správní soud upozorňuje, že řízení o změně jména a příjmení a o dodatečném záznamu o změně pohlaví neslouží k určení, jaké pohlaví konkrétní osoba má, jejich účelem je výlučně sladit matriční záznamy se skutečností (srov. přiměřeně bod 29 nálezu sp. zn. Pl. ÚS 2/20).

[54] Také jeho tvrzení o neústavnosti § 23 zákona o specifických zdravotních službách, podle něhož *provádění změny pohlaví lze započít, jestliže k tomu pacient nebo opatrovník pacienta bezprostředně před jejím započítím udělil písemný souhlas a o provedení změny pohlaví vydá poskytovatel pacientovi a opatrovníkovi pacienta potvrzení*, nebylo nijak argumentováno. Ustanovení zjevně nijak problematičké není.

III.6 Procesní aspekty rozhodování správních orgánů

[55] Nejvyšší správní soud, stejně jako městský soud, nepřehlédl ani další procesní aspekty posuzovaného případu. Již výše uvedl, že postup správních orgánů obsahově odpovídal platné právní úpravě, a stěžovatel proto nemohl být před správními orgány se svým požadavkem úspěšný.

[56] Z § 72 a násl. zákona o matrikách je zřejmé, že řízení o změně jména a příjmení je řízením o žádosti. **Ve věci změny jména a příjmení (tedy v řízení, které v prvním stupni vedl Úřad městské části Praha 4) tedy bylo řádně zahájeno řízení na žádost stěžovatele.**

[57] **Řízení bylo řádně na základě žádosti stěžovatele zahájeno i v případě dodatečného záznamu o změně pohlaví (v části řízení vedeném Úřadem městské části Praha 2).** Dodatečným záznamem se rozumí zapsání některých matričních skutečností dle § 5 odst. 1 písm. b) zákona o matrikách po uzavření zápisu (§ 49 zákona o matrikách), přičemž podle § 87 zákona o matrikách platí, že pokud se žadatelé podle § 5 nevyhoví v plném rozsahu, vydá se o tom rozhodnutí. Nejvyšší správní soud vyložil § 87 zákona o matrikách v rozsudku ze dne 25. září 2013 č. j. 2 Aps 5/2012-52 tak, že oprava zápisu matričních skutečností může být provedena *ex officio* i na žádost, přičemž oprava zápisu *ex officio* či vyhovění žádosti (tedy oprava zápisu) je faktickým úkonem podle části čtvrté správního řádu, zatímco nevyhovění žádosti má formu rozhodnutí. Tento právní názor je bezesporu přenositelný i na režim dodatečného zápisu, který se rovněž týká skutečností vyjmenovaných v § 5 zákona o matrikách, na který odkazuje § 87 tohoto zákona. V tomto směru tedy byla poznámka městského soudu nepřesná, neboť poukazoval pouze na faktickou povahu dodatečného záznamu, avšak pominul, že o provedení dodatečného záznamu lze i požádat a v případě nevyhovění žádosti je třeba vydat rozhodnutí.

[58] Pokud tedy stěžovatel nepředložil potvrzení o ukončení léčby (procedury), které je zákonnou podmínkou pro změnu pohlaví, vedlo to správně k zastavení řízení o jeho žádosti podle § 66 odst. 1 písm. c) správního řádu (*žadatel v určené lhůtě neodstranil podstatné vady žádosti, které brání v pokračování v řízení*).

[59] Jak ovšem správně upozornil již městský soud, **změna rodného čísla, respektive přidělení nového, se provádí z moci úřední, nikoli na žádost** (§ 17a odst. 1 zákona o evidenci obyvatel, *a contrario* k odstavci 2 téhož ustanovení; srov. též rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 6. června 2012 č. j. 3 Ans 1/2012-19 a ze dne 30. května 2019 č. j. 2 As 199/2018-37). Úřad městské části Praha 2 tedy nemohl zastavit řízení ve věci změny rodného čísla proto, že stěžovatel neodstranil podstatné vady žádosti. Jeho „žádost“ totiž byla pouhým podnětem k zahájení řízení z moci úřední (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. prosince 2017 č. j. 9 As 243/2017-95), nehledě na to, že toto řízení nebylo řádně zahájeno (nebylo vydáno usnesení o zahájení řízení, popřípadě rozhodnutí, které by bylo prvním úkonem v řízení). Řízení před Úřadem městské části Praha 2 o změně rodného čísla, jakož i na něj navazující řízení před žalovaným, tedy bylo zatíženo procesní vadou.

[60] Nejvyšší správní soud z důvodu procesní efektivity však nepřistoupil k částečnému zrušení rozsudku městského soudu ve výroku II a rozhodnutí žalovaného ze dne 4. září 2019 č. j. MHMP 1805214/2019 a Úřadu městské části Praha 2 ze dne 5. února 2019 č. j. MCP2/050510/2019/OMT-OMAT/JUR a vrácení věci žalovanému k dalšímu řízení jen v části týkající se změny rodného čísla. Žalobou napadené rozhodnutí č. j. MHMP 1805214/2019 totiž takto nelze rozdělit, neboť žalovaný a především Úřad městské části Praha 2 vedli o obou podáních stěžovatele (o žádosti o provedení dodatečného záznamu o změně pohlaví i „žádosti“ – fakticky podnětu ke změně rodného čísla) řízení po celou dobu v jednom celku a také tak o nich rozhodli. Pokud by Nejvyšší správní soud zrušil napadené správní rozhodnutí a vrátil věc žalovanému k dalšímu řízení, žalovaný by pak věc postoupil Úřadu městské části Praha 2,

pokračování

který by o žádosti stěžovatele o provedení dodatečného záznamu znovu musel rozhodnout stejně (pochopitelně pokud stěžovatel nedoloží potvrzení o ukončení léčby změny pohlaví). A s „žádostí“ stěžovatele o změnu rodného čísla by v souladu s příslušnými ustanoveními správního řádu a zákona o evidenci obyvatel musel naložit jako s podnětem k zahájení řízení o změně rodného čísla z moci úřední, tedy tak, že by na jeho základě žádné řízení nezahájil a stěžovateli by oznámil dopisem to, co mu dříve oznámil v usnesení o zastavení řízení.

[61] Na právním postavení stěžovatele by tedy formální zrušení napadených správních rozhodnutí nic nezměnilo, proto lze ve shodě s městským soudem analogicky učinit závěr, že uvedená procesní vada neměla vliv na zákonnost napadených rozhodnutí.

IV. Závěr a náklady řízení

[62] Kasační stížnost nebyla důvodná a Nejvyšší správní soud neshledal důvody, aby přerušil řízení a obrátil se na Ústavní soud s návrhem na zrušení zákona. Proto kasační stížnost zamítl (§ 110 odst. 1 věta druhá s. ř. s.).

[63] Nákladový výrok se opírá o § 60 odst. 1 a 7 ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel neměl úspěch v řízení, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalovaný měl sice procesní úspěch, žádné náklady nad rámec jeho obvyklé úřední činnosti mu však nevznikly, protože se mu náhrada nákladů řízení nepřiznává.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 17. srpna 2023

JUDr. Tomáš Langášek, LL.M.
předseda senátu